

DESPRE DACIA ȘI ALTE POVESTIRI

Apartinând generației optzeciste, Șerban Tomșa* este un prozator cu o „amprentă stilistică personală” (Horia Gârbea), un prozator atras de parabolă, ce exploatează toate resursele ficțiunii, dar și ale unui realism debarasat de orice iluzie. Romanele sale – *Biblioteca lui Noe* (2003), *Maimuțe în haremul nopții* (2006), *Ghețarul* (2009), *Călugărul negru* (2013) – au fost remarcate pentru universul fantasmagoric și bogata imaginație a autorului care dezvăluie pliurile unei lumi distopice, cel mai adesea groțești. Pe această dimensiune se dezvoltă și noul volum *Supraveghetorul și alte povestiri*, fantezist și baroc în partea de început, mai temperat de filigranul rememorărilor în partea a doua.

Nuvela *Supraveghetorul*, cea care deschide noul volum, decupează în cheie proprie, parodico-simbolică, un moment din istoria dacilor, o poveste a unor timpuri crepusculare, populate de indivizi și zei, de o contaminantă poftă de a trăi intens, de a vocifera și de a nota tot ceea ce se întâmplă. În hățișul relațiilor și al unui univers populat de foarte multe personaje, cititorul se poate pierde ușor, mai ales că totul se derulează cu rapiditate, iar registrul colocvial împinge provocator povestea spre o zonă a sordidului, delațiunii și invectivei. Se rețin, în mod categoric, mesele pantagruelice, mirosurile stridente, imaginile dizgrațioase ale unor hetaire în hora instinctelor. Un tablou al orgiilor dionisiace, al comerțului cu femei, o atmosferă de dezmăț și tavernă murdară, de imoralitate și trădare, toate acestea trasează conturul, de o aglomerare barocă, al Daciei strămoșești, în viziunea inedită a autorului.

Ironia apăsată și valențele unei descrieri arborescente amprentează discursul narativ ce înregistrează cu voluptate formele grotescului, adică hidoșenia umană în manifestările-i caracteristice: „Diurpaneus își luase ca secund, pentru a fi ajutat, pe Claudius Cacus, o corcitură de dac cu costoboc, un ins fâșâit, negru și gras. Omul era energic, lingău cu cei mai mari, nemilos cu cei mai de jos decât el, mai degrabă scund, burtos și lacom la mâncare și băutură. De la mese nu-l puteau scoate decât întins pe pari de stejar, beat până la leșin și puțind a căcat, căci în asemenea ocazii se îndesa până își făcea nevoile pe el, explodând simultan pe anus și pe gură. Era un fel de maimuță urlătoare, veșnic în călduri, care nu pierdea niciun prilej de a ține discursuri.” (p. 61) Printre personajele nuvelei, identificăm prototipuri umane cât se poate de reale, portretul lor evoluând prin aglomerarea detaliilor spre caricatură.

Dacia imaginată de autor pare o țară a compromisului, năucită de aburii alcoolului și ai meselor festive, aseasonate cu rafinement stilistic. Blestemul și invectiva, de o fantezie debordantă, accentuează motivul „lumii pe dos” și dezvăluie tentația experimentului, deopotrivă narativ și stilistic: „Dar-ar în tine boala râsului nebun!”, „Arde-te-ar focul lui Vulcan!”, „Fura-ne-ar hoții lupii din păduri, stăpâne!”, „Arde-le-ar otrava mațele!”, „Lovi-i-ar somnul de iarnă al urșilor”, „Făta-ți-ar lupoaicele la stână!” ș.a.m.d.

În interiorul acestui spațiu strămoșesc, Șerban Tomșa imaginează o lume ce-și trăiește alienarea, o lume ce rezonază mitic, livresc și parabolic cu o epocă a instabilității și a imposturii. Nu contează atât povestea (intriga), cât sensul moral pe care îl vizează, prezentul fiind tot o metamorfoză a trecutului, cu metehnele lui cu tot.

Într-un cu totul alt registru se desfășoară *Povestirile și Portretele în mișcare* ce compun partea a doua a volumului de față. Aceste texte, în majoritatea lor, gravitează în jurul unor imagini, motive sau întâmplări reale, tipice vieții de zi cu zi. Concizia e, în bună parte, trăsătura lor definitorie, căreia i se adaugă limbajul mai mereu subversiv, căci întâmplările și situațiile creionate au tâlcul lor, ascuns. Istoriorealele înfățișate iau uneori o turnură tragică, alteori alunecă în fantastic și straniu. Sunt pagini lapidare, dinamizate de replici sau frânturi de realitate care interferează în voie cu ficțiunea. În fapt, la Șerban Tomșa, realitatea se continuă în ficțiune, se amestecă până la diluare, lăsând impresia unei ambiguități, mai ales finalul povestirilor făcând loc problematizării. Dincolo de ingineria textuală, răzbate autenticitatea momentelor surprinse, realismul lor dur, fixat în dimensiunile recognoscibile ale societății românești.

Portretele în mișcare ne duc într-o lume cu nume familiare (cultural vorbind), o lume spre care putem privi din colțuri diferite de fereastră, înregistrând crezeturile opiniilor, întâmplărilor și amintirilor spre care Șerban Tomșa se întoarce, cum altfel, decât nostalgic. Unele figuri evocate, cum e cea a poetului și profesorului Ioan Alexandru, în preajma căruia și autorul de față s-a aflat la un moment dat, impun, prin simpla rostire a numelui, o atitudine de respect hieratic, melancolie și admirație la un loc. Rândurile scrise trădează un surâs afectuos și comprehensiv, fiindcă oamenii evocați aici „sunt niște mituri. Ei stârnesc și acum curcubeie în mințile noastre”, spune autorul.

Amintirea lor supraetajează fragmente de timp din anii studenției, cu atmosfera din cămine și momentele de neuitat petrecute în compania lui Ion Stratan, Marius Bădișescu sau Romulus Bucur. În graba clipei, paginile dedicate acestora, ca și altora precum Alexandru Mușina, Ștefan Cazimir, Tompa Gabor sau Daniel Pișcu, devin cu atât mai prețioase din punct de vedere documentar și caracteriologic, cu cât constituie mărturii personale pe care istoria literară le va înregistra cu siguranță.

Deopotrivă pentru configurarea unui stil personal (marcat de incursiuni fabulatorii și o imagistică provocatoare) și pentru libertatea evocativă a paginii memorialistice, scriitorul Șerban Tomșa merită cunoscut mai îndeaproape.

*Șerban Tomșa, *Supraveghetorul și alte povestiri*, Editura Tracus Arte, București, 2017

